

MA'NAVİY OZUQANING INSON RUHIYATIGA TA'SIRI

Hakimov Ahmad

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti Tarix fakulteti Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'lim yo'nalishi talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda zarur bo'lgan ma'naviy ozuqa va bu orqali yoshlarni to'g'ri tarbiya qilish hamda shaxs kamoliga yetish davrida yuzaga keladigan ruhiy muamolarga inson ma'naviyatini boyitish orqali yechim topish tahlil qilingan. Ma'naviy ozuqa olgan shaxs nafaqat komil inson sifatida shakllanadi balki o'z atrofiga ham komil insonlarni yig'ib ularni to'g'ri yo'lga boshlash haqida muhokamlar qilingan.

Kalit so'zlari: ozuqa, ma'naviy ozuqa, falsafiy tafakkur, ichki intizom

Hozirgi dunyo tezkor o'zgarishlar davrida, inson hayoti faqat moddiy boyliklar, texnologik yutuqlar yoki kasbiy muvaffaqiyatlar bilan o'lchanmaydi. Insonning ichki dunyosi, ruhiy barkamolligi va axloqiy qadriyatlari ham hayot sifatini belgilovchi eng muhim omillardan biridir va bu ichki boylikka esa — ma'naviy ozuqa deymiz. Ma'naviy ozuqaning o'zi nima? bu — qalbni to'yintiradigan, ruhni uyg'otadigan, ongni yuksaltiradigan qadriyatlar, axloqiy ideal va insoniy fazilatlarning jamlanmasi. Uning manbalari — adabiyot, tarix, falsafa, din va san'atdir ammo bugungi global madaniyat sharoitida bu juda ko'pincha so'nib qolmoqda. Shuning uchun ham ma'naviy ozuqa bugungi kun talabi bo'lib qolgan va ma'naviy ozuqa — shaxs va jamiyat uchun zarurdir. Inson o'z ichki dunyosini rivojlantirmasa, tashqi dunyo shunchaki materialistik yutuqlarni taqdim etsa ham, u chin baxt va to'liqlikni his qila olmaydi. Ma'naviy ozuqa quyidagilarni beradi:

1. Axloqiy aniqlik va qaror qabul qilish qobiliyati: Ma'naviyat insonni to'g'ri yo'lni tanlashga, murakkab ahvol va sinovlarda barqaror qarorlar qabul qilishga undaydi.
2. Ichki erkinlik va ruhiy barqarorlik: Ma'naviy boy inson tashqi stresslarga va muammolarga qarshi mustahkam turadi, ruhiy charchoq kamroq seziladi.
3. Jamiyat bilan uyg'unlik: Ma'naviyat ularni birlashtiradi, bir-biriga hurmat, mehr-muhabbat va hamjihatlikni kuchaytiradi.

Bugungi kunda madaniyatlar kesishmasida, raqamli kommunikatsiya hukmronligida, tezkor axborot oqimi ostida, ko'plab insonlar ruhiy bo'shliqqa duch kelmoqda.

Bu bo'shliqni to'ldiradigan narsa — faqat material boylik emas, balki ma'naviy qoniqishdir.

Ma'naviy ozuqaning manbalari va shakllanishi, ma'naviy ozuqa madaniy, tarixiy va axloqiy merosdan kelib chiqadi. Quyidagilar asosiy vositalar sifatida ajralib turadi:

1. Adabiyot — inson tajribalari, hayot hikmatlarini uyg'un so'zlar orqali yetkazadigan kuchli manba.

Fyodor Dostoyevskiyning inson ruhiyatini tahlil qilgan asarlari yoki Muhammad Ali as-Shohining hikmatli ruboiylari — ma'naviy ozuqa manbaidir.

2. Oila — birinchi ma'naviy maktab. Unda kichik yoshdan axloqiy qadriyatlar, hurmat, mehr-oqibat singdiriladi. Maktab va oliy ta'limda esa bu qadriyatlar yanada mustahkamlanadi.

3. San'at inson qalbini toza his-tuyg'ular bilan to'ldiradi, uni ulug'vor fikrlarga yetaklaydi. Klassik musiqa, badiiy filmlar, teatr asarlari — ruhni yuksaltiradi.

4. Falsafa hayotning ma'nosi, yo'li haqida chuqur fikr yuritishga undaydi, din esa ko'plab insonlarda o'zligini anglash va axloqiy yo'l topishda asosiy rol o'ynaydi. Hozirgi globallashuv davrida ma'naviy ozuqa muammolari juda ko'p bo'lib, zamonaviy jamiyatda ma'naviy ozuqaga bo'lgan ehtiyoj o'sgan sari, bu qadriyatlar yo'qolib borayotgandek, quyidagi muammolar bor ya'ni:

1. Raqamli vositalar va kontentning salbiy ta'sir - itelevizion ko'ngilochar dasturlar, ijtimoiy tarmoqlar tez-tez vaqtni va e'tiborni egallab oladi. Uning ko'pchiligi esa soddalashtirilgan, sirtqi ma'lumotlardan iborat bo'lib, chuqur ma'naviy fikrga yo'nalolmaydi.

2. Konsumerizm va moddiy qadriyatlarning ustunligi - ko'p insonlar hayotni faqat pul va moddiy yutuqlar asosida o'lchaydigan bo'ldi va bu esa qalbiy bo'shliq va ruhiy charchoqni keltirib chiqaradi.

3. Ta'lim tizimida ma'naviyatga yetarli e'tibor bo'lmasligi - bugungi darsliklar ko'pincha texnik bilimlar bilan cheklanib qolmoqda. Vaqti-vaqti bilan axloqiy va ma'naviy mavzularni chuqur tushuntirish yetishmaydi. Muammolarni hal qilish uchun quyidagi yechimlar samarali bo'lishi mumkin:

1. Ta'limda ma'naviy komponentlarni kuchaytirish ya'ni maktab va oliygohlarda axloq va ma'naviyat bo'yicha maxsus fanlarni joriy etish, adabiyot, tarix, falsafa orqali o'quvchilarga chuqur hayotiy qadriyatlarni singdirish.

2. Sog'lom madaniyat va san'atni targ'ib qilish ya'ni mamlakat madaniy hayotida san'at, kino, musiqa orqali ma'naviy qadriyatlarni yoritadigan loyihalarni ko'paytirish. Raqamli platformalarda ham chuqur, ma'naviyatga yo'naltirilgan kontentni rag'batlantirish.

3. Oila va jamoat resurslarini qo'llab-quvvatlash ya'ni oila psixologiyasi, axloqiy tarbiya bo'yicha seminarlar, jamoat markazlarida madaniy uchrashuvlar tashkil etish. Bu nafaqat bolalar, balki kattalar uchun ham foydali bo'ladi.

4. Falsafiy tafakkur va ichki intizomni oshirish ya'ni individning o'z-o'zini anglash va ichki intizomni rivojlantiradigan meditatsiya, o'qish klublari, debat va muhokama guruhlarini orqali ma'naviy ozuqani mustahkamlash.

Xulosa o'rnida shuni aytamoqchimanki, ma'naviy ozuqa hozirgi har bir shaxs uchun suv va havodek zarur, negaki zamon vaqt kabi yugurib ketmoqda, rivojlanmoqda biz esa bu zamon talabiga moslashib ketishimiz bilan birgalikda o'zligimizni, kimning avlodi ekanligimizni unutib qo'ymoqdamiz va unutmasligimiz uchun ham qonimizda, ongimizda ma'naviy ozuqa yetarli bo'lishi kerak — bu insonning ruhiy, axloqiy va ichki dunyosini boyitadigan hayotiy zaruratdir.

Bugungi kompleks jamiyat sharoitida, inson moddiy ham, ruhiy ham barqaror bo'lishi uchun ma'naviy boyligni mustahkamlashi shart.

Bu jarayon shaxsiy intilish, oilaviy tarbiya, ta'lim tizimi, san'at va jamoat faoliyati orqali amalga oshadi, ma'naviy ozuqa insonni to'liq baxtga, jamiyatni esa barqaror va uyg'un kelajak sari yetaklaydi.

Bu yo'l har birimizning kundalik hayotimizdan boshlanadi — qadriyatlarni qadrlash, mehr-muhabbat, hurmat, halollik va haqqoniylikni o'zimizda tarbiyalash bilan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy tiklanishdan — milliy yuksalish sari. — Toshkent: O'zbekiston, 2020.
3. Erkinov A. Ma'naviyat asoslari. — Toshkent: Fan, 2018.
4. Forobiy A. Fozil odamlar shahri. — Toshkent: Sharq, 2004.